

آیین زردشت و پارسیان

جان. س. هینلز

مترجم: سعید علیمحمدی

پیشکش به آریانا، «شگاه و زندگی»
استاد حسین طباطبائی

Hinnells, John Russell

هینلز، جان راسل، ۱۹۴۱ -

آیین زردشت و پارسیان / جان راسل هینلز. - قم: نشر ادیان، ۱۳۹۳.

۱۵۲ ص. - (نشر ادیان؛ ۱۰۷)

ISBN: 978-600-7198-01-6

Zoroastrianism and Parsees

عنوان اصلی:

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیا.

کتابنامه: ص (۱۴۱-۱۴۴)؛ همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

شناسه افزوده: مترجم علیمحمدی، سعید، ۱۳۵۹ -

موضوع: ۱. زردشتی. ۲. زردشتیان. ۳. پارسیان. الف. نشر ادیان. ب. عنوان.

۲۹۵

BL ۱۵۷۱ / ه ۹۲۹

۱۳۹۳

۳۵۹۵۰۱۸

کتابخانه ملی ایران

آیین زردشت و پارسیان

- نویسنده: جان رامال، بنز
- مترجم: سعید علیمحمدز
- ناشر: نشر ادیان (وابسته به دانشگاه ادیان، مذاپ)
- نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۳
- چاپ: نگارش
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۷۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۹۸-۰۱-۶

حق چاپ و نشر محفوظ است.

• مراکز پخش:

- قم، پردیسان، روبه روی مسجد امام صادق (ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.
- تلفن: ۰۲۶۱-۲۸۰۲۶۱۰۱۳، نمایر: ۰۲۵۱-۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵۱)
- تهران، خ انقلاب، بین خ ابوریحان و فلسطین، بن بست مهارت، پلاک ۱
- طبقه زیرین، پکتا (پخش کتب اسلامی و انسانی) تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۷۳۲۰۳

سخن ناشر

نظر به این که ایران کشوری اساطیری و باستانی است، دانشمندان بسیاری از سراسر جهان به ویژه محققان اروپایی، به مساله ایران شناسی پرداخته اند و مطالعات ایران پیش از اسلام نیز مقدمه ای است بر آشنایی با این مردم و سرزمین کهن. این اثر به آیین زردشت پیشینه چند هزار ساله و بقا و تداوم آن در هم میگیختن خود یعنی سرزمین هند، باورهای دین مذکور را به مطالعه و مذاقه قرار داده است.

نشر ادیان با توجه به سالت خویش در خصوص آگاهی رسانی و پزیرش در زمینه ادیان، ترجمه کتاب «آیین زردشت و پارسیان» را به محضر پژوهندگان و علاقه مندان در عرض مطالعات ادیان ایرانی معرفی و عرضه می نماید.

در پایان از جناب آقای سعید علیمحمدی که زحمت ترجمه این اثر را متحمل شدند صمیمانه سپاسگزاری می کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواستار است.

۹	مقدمه مترجم
۹	۱. گزیده‌ای درباره نویسنده
۱۱	۲. سخن مترجم
۱۵	پیشگفتار
۱۸	درآمد

بخش نخست گنجینه دین زردشتی/ ۲۳

۲۳	زردشت پیامبر
۲۵	آموزه زردشت
۳۱	بی‌مژگان مقدس
۳۵	تصویر پیروان از زردشت
۴۰	ایران زردشتی
۴۸	ایران اسلامی
۵۰	زردشتیان پارسی در هند

بخش دوم: آموزه‌های زردشت/ ۵۷

۵۹	درآمد
۶۰	اساطیر بنیادی
۶۶	خیرو شر
۶۷	نقش و سرنوشت انسان

۷۰	اصول اخلاقی
۷۴	زنان در جامعه زردشتی
۷۷	نتیجه

بخش سوم: زندگی روزانه زردشتیان/۸۰

۸۱	در آمد
۸۱	نیایش های روزانه
۸۵	نقاط عطف در زندگی
۸۵	آداب و مناسک تولد
۸۷	تشرف به آیین (نمزود)
۹۰	ازدواج در آیین زردشتی
۹۳	مرگ
۹۷	رسوم باستانی و آیین ها
۹۸	نوکیشی و ازدواج غیر دینی
۱۰۲	جشن ها
۱۰۲	۱. گاه شماری
۱۰۳	۲. گاهنبار
۱۰۶	روزهای مقدس
۱۰۹	نتیجه
۱۱۰	موبدان و آتشگاه ها
۱۱۰	موبدان
۱۱۵	آتش و آتشگاه ها در تاریخ آیین زردشتی
۱۱۸	آداب دینی پارسیان نوین

بخش چهارم: دینی باستانی در دنیای نوین/۱۲۵

۱۴۱	کتابنامه
۱۴۳	کتابنامه فارسی
۱۴۵	واژه نامه
۱۴۹	نمایه

بیبا تا جهان را به بد نسپریم به کوشش همه دست نیکی بریم

نباشد همی نیک و بد پایدار همان به که نیکی بود یادگار

سکیم ابوالقاسم فردوسی

مقدمه مترجم

۱. گزیده‌ای در باره نویسنده

جان ر. هینلز، تحصیلات عالی اولیه خود را در رشته هنر گذراند. سپس آموزش الهیات مقدس را در کالج «سنت آندرو»، «گریشتک» و «انجمن رستاخیز لیدز» دنبال کرد. پس از آن در «کالج کینگز» و مدرسه «مطالعات شرقی و آفریقایی (SOAS)» لندن به تحصیل پرداخت، در آنجا بود که تحصیلات تکمیلی خود را در رشته «تأثیر آیین زردشتی بر سنن یهودی-مسیحی» انجام داد.

او در سال ۷۰-۱۹۶۷ به عنوان استاد مطالعات ادیان در «دانشگاه نیوکاسل آپن تاین» تعیین شد. بعد از آن به «دانشگاه منچستر» در جایگاه استاد ارشد و سرانجام در سال ۹۳-۱۹۸۴ استاد تمام در ادیان تطبیقی شد.

همچنین، هم‌زمان از او دعوت شد تا استاد ارشد تاریخ ادیان در «Open University» و رئیس «دانشکده الهیات دانشگاه منچستر» از ژانویه ۱۹۸۷ تا دسامبر ۱۹۸۸ شود.

جان راسل هینلز، استاد ادیان تطبیقی «دانشگاه لندن» و رئیس گروه پژوهش ادیان «مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی» بود که در سال ۱۹۹۳ منصوب شد و از آگوست سال ۲۰۰۲ به «دانشگاه منچستر هوب» پیوسته است.

پژوهش او باعث شده است که با کانون‌های زردشتیانی که در بخش‌های مختلف جهان زندگی می‌کنند، دیدار کند. یافته‌هایش، اساس سخنرانی‌های معتبر «راتانیای کاتراک» شد و از آن جهت دعوت شد تا در سال ۱۹۸۶ به «موسسه شرق‌شناسی دانشگاه آکسفورد» منتقل شود. او عضو برخی از جوامع دانشگاهی است؛ از آن جمله: عضویت در «انجمن سدهالنتی آسیایی» و «انجمن عتیقه‌شناسان».

جان هینلز تعدادی رساله‌های ممتاز بر عهده داشته است که عبارت‌اند از: برگزار کتاب نخستین، دومین و سومین «همایش بین‌المللی مطالعات مهرپرستی» از سال ۱۹۷۹-۱۹۷۱. از او همچنین دعوت شد تا به هیأت مدیره شورای «انجمن بریتانیایی مطالعات فارسی» از سال ۹۱-۱۹۸۵ پیوندد.

جان راسل هینلز تعدادی زیادی آثار چاپ شده و مقالات دانشگاهی بر اساس اعتبار علمی خود در زمینه «ادیان تطبیقی»، «آیین زردشت»، «مطالعات مهرپرستی»، «اسطوره‌شناسی ایران» و «پارسیان» (که سال‌های سال رابطه دوستانه‌ای با پارسیان داشته‌اند) دارد.

پروفسور هینلز همچنین سردبیر و مشاور ناشرین مشهور بسیاری از جمله «روفلج»، «پنگوئن»، «پلک وِلز»، «انتشارات دانشگاه منچستر» و سایر مؤسسه‌های انتشاراتی بوده است.

۲. سخن مترجم

آیین زردشت، برگرفته از نام پیام آور آن «زردشت» و یا «زرتشت» است. زردشت که تاریخ و زادگاه وی مورد بحث و اختلاف است، احتمالاً در زمانی حدود ششصد تا هزار و پانصد پیش از میلاد مسیح و در شرق ایران در بلخ می زیست. او از نژاد آریایی و یکی از اقوام هند و ایرانی بود؛ اقوامی که از شمال ایران در ناحیه ای نزدیک دریاچه آرال (خرزرز) در حدود دو هزار سال پیش از میلاد، یکی به سمت ایران و دیگری به سوی هند کوچ کردند. عقاید آنان مبتنی برخدایان و ایزدان متعددی بود. طبق آموزه های وی که در کتابی به نام اوستا گرد آمده، زردشت برخلاف اعتقاد پیشینیان، به یکتایی خداوند که اهورا مزدا می نامید، معتقد بود.

صفات اهورا مزدا در شش دسته به نام «امشاسپندان» تجلی پیدا می کنند. دین او بردو اصل است: «سپندمینو» یعنی تمام نیکی و خوبی ها و دیگری «آنگره مینو» یعنی تمام بدی ها و پلیدی ها. اهورا مزدا، آفرینش را برای مبارزه با اهریمن خلق می کند تا زمانی که در آخرالزمان و پس از ظهور سه منجی، نیکی بر بدی پیروز شود. در این دین، انسان مختار است که بین نیکی و بدی یکی را برگزیند و بنابر آموزه های زردشت، انسان با پیروی از سه اصل پندار نیک، گفتار و کردار نیک، می تواند بار اهورا مزدا در مبارزه با اهریمن باشد. پس از مرگ، از طریق «چینود پل» به بهشت رهنمون می شود و اگر شر را برگزیند، دوزخ در انتظارش خواهد بود.

کیش و آیین زردشتی، دین رسمی سه حکومت بزرگ ایران زمین بوده است: هخامنشیان، پارتها و ساسانیان. این زمان، تاریخ باستان

ایران را در برمی گیرد. در این کتاب غیر از آموزه‌های زردشتیان به جامعه اقلیت زردشتی در هند نیز پرداخته شده است. مردمانی که حدوداً چهارده قرن پیش از ایران به هند رفتند تا کیش و آیین نیاکان خود را حفظ نمایند. این اقلیت، به نام قوم زادبوم خود «پارسیان» نامیده می‌شوند.

ایران، سرزمینی کهن و یکی از خاستگاه‌های بشر، از دیرباز مورد توجه ایران‌شناسان بوده است. نویسندگان یونانی و رومی مانند هرودوت و کتانی و در این سده‌های اخیر مستشرقانی مانند توماس هاید انگلس، راکتیل دو پرون فرانسوی و در این چند دهه اخیر پرفسور و. ب. هندسک، مری بویس و ده‌ها نویسنده و دانشمند دیگر، همه مؤید اهمیت شرق‌شناسی در نزد غربیان دارد. کتاب «آیین زردشت و پارسیان» نوشته جان راسل هینلز، ایران‌شناس نامی است که شرح کارهای علمی این دانشمند در بخش نخست اشاره شد، نمونه‌ای از اهمیت موضوع مطالعات «ایران‌شناسی» در نزد مستشرقین را نشان می‌دهد.

در این اثر، نویسنده با قلمی موجز و در این حال سطوری آموزشی و همه‌فهم به شرح دین کهن زردشتی و به تعبیر زردشتیان، «دین بهی» می‌پردازد. کتاب آیین زردشت و پارسیان، نقطه نظرات نویسنده است و جنبه تحقیق و پژوهش دارد او از نقطه نظر تکوینی و تکاملی به ادیان می‌نگرد و دیدگاه مسیحی - غربی وی در جای جای کتاب مشهود است و هدف از ترجمه کتاب مذکور، آشنایی با مفاهیم اساطیری و تاریخی و همچنین اعتقادی ایرانیان باستان است. اگر چه کتاب، کوتاه و مختصر است؛ با این وجود درک نسبتاً کاملی از

اندیشه و نگرش نیاکان ایرانیان باستان به جهان را به دست می دهد. در صفحات پایانی کتاب، واژه نامه ای خواهد آمد که خواننده می تواند به اصطلاحات و مفاهیم دین زردشتی رجوع کند و از آنجا برخی از کلمات و اصطلاحات تخصصی و دینی زردشتی است، به آن مراجعه نماید. به دلیل کیفیت پایین عکس ها، برخی که امکان یافتن آن بود با عکس های اصل کتاب جایگزین شد، به ویژه عکس های مربوط به آتشگاه ها و نقوش تخت جمشید. همچنین لازم به ذکر است که روی جلد دعای «أَشْم وَهُوَ» یکی از سه دعای مهم دین زردشتیان به خط «دین دبیره» که خط کتابت اوستاست آورده شده و ترجمه فارسی از آن استاد گرامی سرکار خانم دکتر مهشید میرفخرایی، (عزیز هیأت علمی گروه زبان های باستانی ایران پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) است.

جا دارد از همه کساکه در پیدایش فارسی این کتاب نقش داشتند سپاسگزاری شود، این کتاب در سال ۱۳۸۸ به پیشنهاد دکتر سیدسعید رضا منتظری مدرس فرهنگ زبان های باستانی ایران، رئیس گروه ادیان شرقی و استاد دانشگاه، در کنار من و مذاهب به مترجم پیشنهاد شد و دوست گرامی آقای دکتر سید محمد باقر برقعی مدرس زبان شناسی همگانی و همسر مترجم بانو اکرم رمزانی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی کتاب را با زبانی ویرایش نمودند و اگر تلاش آقای شهرام بردبار (انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب) نبود؛ چاپ کتاب هرگز میسر نمی شد. و در آخر تلاش های نشر ادیان وابسته به دانشگاه ادیان و مذاهب را به خاطر فراهم سازی نشر این اثر، ارج می نهم. این کتاب برای پژوهش در زمینه مطالعات ادیان؛ فلسفه، تاریخ به صورت عام و به صورت رشته ای به دانشجویان رشته فرهنگ

و زبان‌های باستانی ایران، تاریخ، زبان‌شناسی تاریخ - تطبیقی،
باستان‌شناسی، مطالعات ادیان، مردم‌شناسی، ادبیات، فلسفه، هنر
و همهٔ علاقه‌مندان به پیشینهٔ فرهنگ و آیین ایران باستان توصیه
می‌شود.

نگاه ژرف و پیشنهاد شما خوانندهٔ گرامی نیرویی دوچندان برای
ادامهٔ کار به مترجم می‌دهد. امید که از داوری‌های نسنجیده و
ناپخته در مورد ایران باستان کاسته شود و این افراط و تفریط‌ها، جای
خود را به قضای سنجیده و درست دهد. باشد که در راه شناخت
فرهنگ و آیین ایران گامی هرچند اندک برداشته شده باشد و آن‌که
ترجمه در نظر آید، بان کامل مقبول افتد.

سعید علیمحمدی

اردیبهشت ۱۳۹۳

پیشگفتار

گرچه آیین زردشت یکی از قدیمی ترین ادیان بزرگ صاحب کتاب است، اما این کتاب بیشترین به شکل زندگی زردشتیان و به خصوص پارسیان هند می پردازد. این بدان خاطر است که آن ها بیشترین شمار زردشتیان مکلف به آیین هستند و غرب ان عمدتاً با آن ها برخورد داشته اند، همچنین آن ها بیشتر از ایران، به سرت کرده اند و افزون بر آن این که گروهی اند که من با آن ها زندگی کرده و بیشترین مطالعاتم بر روی آن ها بوده است.

باعث خرسندی است که سپاسگزاری بی شائبه خود را پیشکش به همه آن هایی کنم که مرایاری، تشویق و یا ترغیب نموده اند، به خصوص خانواده اهل بمبئیم، دینشاه، بومن، داراب و رستم دوباش، ترگس و آدی چینوی. من به دوست مورد اعتمادم آقای سیروس پ. متا مخصوصاً برای کمک به گردآوری تاریخ ها در پیوست ها (ب، ج) و موبد موبدان دکتر کیخسروم. جاماسب آسا و خانواده محترمشان مدیونم. همچنین

وامدار انجمن اروپایی زردشتیان هستم. مثل همیشه سپاسگزاری صمیمانه را تقدیم می‌کنم به استادم، پروفیسور مری بویس از مدرسه مطالعات آسیایی و آفریقایی دانشگاه لندن که بدون راهنمایی و تشویق ایشان، تحقیقاتم بر روی آیین زردشتی را هرگز آغاز نمی‌کردم.

بیش از آن، مرهون پروفیسور مری بویس، دستور دکتر ک. م. جاماسب آسا، آقای سیروس پ. متا، آقای خجسته میستری و آقای مور برای خواندن متن این کتاب هستم. آن‌ها با انتقادات و پیشنهادهای سودمند، مرا از خطاهای بی‌شمار مصون داشتند و مسلماً استبدادی که بر جای مانده بر عهده خود من است.

این کتاب به جاماسب و شیرین، پسر و دختر موبد موبدان کیخسروم. جاماسب آسا و همسرش بختاور پیشکش می‌شود، باشد که در دین پیشینیان تن با آن‌ها شوید.^(۱)

۱. یسنا ۱/۴۶ ترجمه متعلق به مری بویس، از کتاب منابع مطالعات آیین زردشتی، انتشارات دانشگاه منچستر است، در اینجا یادداشت‌های ۲، ۳ و ۴ با اجازه محبت‌آمیز او نقل شده است.